

Belediyelerin İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Çalışan Temsilcisi Görevlendirme Yükümlülüğü

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu; kamu ve özel sektöre ait bütün işlere ve işyerlerine, bu işyerlerinin işverenleri ile işveren vekillerine, çırak ve stajyerler de dâhil olmak üzere tüm çalışanlarına faaliyet konularına bakılmaksızın uygulanır.

Cumhur Sinan ÖZDEMİR
ÇSGB-İş Başmüfettişi

1. GİRİŞ

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu; işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması ve mevcut sağlık ve güvenlik şartlarının iyileştirilmesi için işveren ve çalışanların görev, yetki, sorumluluk, hak ve yükümlülüklerini düzenlemiştir. Kanun, kamu ve özel sektöre ait bütün işlere ve işyerlerine, bu işyerlerinin işverenleri ile işveren vekillerine, çırak ve stajyerler de dâhil olmak üzere tüm çalışanlarına faaliyet konularına bakılmaksızın uygulanacaktır. Belediye işyerleri de Kanun kapsamındadır. Kanunun 18'inci maddesi; işyerinde yürütülen iş sağlığı ve güvenliği fa-

aliyetlerine çalışanların katılımının sağlanması ve çalışanların görüşlerini paylaşabilmelerine imkan verilebilmesi amacıyla özel düzenleme getirmiştir. Kanunun 20'nci maddesi gereğince kamu ve özel bütün işyerlerinde çalışanların iş sağlığı ve güvenliği çalışmalarına iştirak etmesini sağlamak amacıyla çalışan temsilcisi görevlendirmesi zorunlu tutulmuştur. Yasa hükmü gereği belediye işyerleri de çalışan temsilcisi görevlendirmek zorundadır.

2. KAPSAM VE İSTİSNALAR

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu; kamu ve özel sektöre ait

bütün işlere ve işyerlerine, bu işyerlerinin işverenleri ile işveren vekillerine, çırak ve stajyerler de dâhil olmak üzere tüm çalışanlarına faaliyet konularına bakılmaksızın uygulanır. Ancak aşağıda belirtilen faaliyetler ve kişiler hakkında Kanun hükümleri uygulanmaz:

- Fabrika, bakım merkezi, dikimevi ve benzeri işyerlerindeki haric Türk Silahlı Kuvvetleri, genel koluk kuvvetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığının faaliyetleri.
- Afet ve acil durum birimlerinin müdahale faaliyetleri.
- Ev hizmetleri.

- Çalışan istihdam etmeksizin kendi nam ve hesabına mal ve hizmet üretimi yapanlar.
- Hükümlü ve tutuklulara yönelik infaz hizmetleri sırasında, iyileştirme kapsamında yapılan işyurdu, eğitim, güvenlik ve meslek edindirme faaliyetleri.
- Denizyolu taşımacılığı yapan araçların uluslararası seyrüsefer hâlleri.

3. İŞVERENLERİN GENEL YÜKÜMLÜLÜĞÜ

İşverenler, çalışanların işle ilgili sağlık ve güvenliğini sağlamakla yükümlü olup bu çerçevede;

- Mesleki risklerin önlenmesi, eğitim ve bilgi verilmesi dâhil her türlü tedbirin alınması, organizasyonun yapılması, gerekli araç ve gereçlerin sağlanması, sağlık ve güvenlik tedbirlerinin değişen şartlara uygun hale getirilmesi ve mevcut durumun iyileştirilmesi için çalışmalar yapar.
- İşyerinde alınan iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyulup uyulmadığını izler, denetler ve uygun-suzlukların giderilmesini sağlar.
- Risk değerlendirmesi yapar veya yaptırır. Çalışana görev verirken, çalışanın sağlık ve güvenlik yönünden işe uygunluğunu göz önüne alır.
- Yeterli bilgi ve talimat verilenler dışındaki çalışanların hayati ve özel tehlike bulunan yerlere girmemesi için gerekli tedbirleri alır.

4. ÇALIŞANLARIN YÜKÜMLÜLÜĞÜ

Çalışanlar, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili aldıkları eğitim ve işverenin bu konudaki talimatları doğrultusunda, kendilerinin ve hareketlerinden veya yaptıkları işten etkilenen diğer çalışanların sağlık ve güvenliklerini

tehlikeye düşürmemekle yükümlüdür. Çalışanların, işveren tarafından verilen eğitim ve talimatlar doğrultusunda yükümlülükleri şunlardır;

- İşyerindeki makine, cihaz, araç, gereç, tehlikeli madde, taşıma ekipmanı ve diğer üretim araçlarını kurallara uygun şekilde kullanmak, bunların güvenlik donanımlarını doğru olarak kullanmak, keyfi olarak çıkarmamak ve değiştirmemek.
- Kendilerine sağlanan kişisel koruyucu donanımı doğru kullanmak ve korumak.
- İşyerindeki makine, cihaz, araç, gereç, tesis ve binalarda sağlık ve güvenlik yönünden ciddi ve yakın bir tehlike ile karşılaştıklarında ve koruma tedbirlerinde bir eksiklik gördüklerinde, işverene veya çalışan temsilcisine derhal haber vermek.
- Teftişe yetkili makam tarafından işyerinde tespit edilen noksanlık ve mevzuata aykırılıkların giderilmesi konusunda, işveren ve çalışan temsilcisi ile iş birliği yapmak.
- Kendi görev alanında, iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için işveren ve çalışan temsilcisi ile iş birliği yapmak.

5. ÇALIŞAN TEMSİLCİSİ

İş sağlığı ve güvenliği ile ilgili çalışmalara katılma, çalışmalarını izleme, tedbir alınmasını isteme, tekliflerde bulunma ve benzeri konularda çalışanları temsil etmeye yetkili çalışana, çalışan temsilcisi denir.

5.1. Amacı

İşverenler; işyerinde çalışanların iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili yapılan bütün değerlendirme ve düzeltme faaliyetlerinde aktif olarak yer almalarını, fikir beyan edip, teklifte bulunmalarını sağlamakla mükelleftir. Bu konuda işyerinde faaliyet-

lerin devamı ve katılımın etkinliğini sağlamak amacıyla, çalışanları temsil eden bir veya birden fazla çalışanın görev yapmasını sağlaması esastır. Çalışanların edinmiş oldukları tecrübeler, yapılan işi o işin risklerini iyi bilmeleri ve bizzat iş sağlığı ve güvenliği çalışmalarının merkezinde olmaları alınacak olan iş güvenliği kararlarına katkıda bulunmaları açısından çok önemlidir. 6331 sayılı Kanun ile çalışanların iş sağlığı ve güvenliği çalışmalarına iştirak etmesini kolaylaştıracak ve temsil edecek çalışan temsilcisi kavramı iş mevzuatında yeni bir kavram olarak yerini almış, işyerindeki çalışan sayısına göre değişik bölümlere ilgili bilgi akışının sağlanması ve çalışanların tamamına ulaşılması alınarak işyeri bölümleri de değerlendirilerek gerekli iş sağlığı ve güvenliği çalışan temsilci sayıları belirlenmiştir.

5.2. Çalışan Temsilcisi Görevlendirilecek Yerler

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu kapsamında bulunan iki veya daha fazla çalışan istihdam eden bü-

Çalışanlar, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili aldıkları eğitim ve işverenin bu konudaki talimatları doğrultusunda, kendilerinin ve hareketlerinden veya yaptıkları işten etkilenen diğer çalışanların sağlık ve güvenliklerini tehlikeye düşürmemekle yükümlüdür.

Çalışan temsilcisi; iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili çalışmalara katılma, çalışmaları izleme, tehlike kaynağının yok edilmesi veya tehlikeden kaynaklanan riskin azaltılması için tedbir alınmasını isteme, tekliflerde bulunma ve benzeri konularda çalışanları temsil etmeye yetkilidir.

tün kamu ve özel işyerlerinin çalışan temsilcisi görevlendirme yükümlülüğü bulunmaktadır. Yasal düzenleme gereği Belediye işyerleri de çalışan temsilcisi görevlendirmek zorundadır.

5.3. Belediye İşyerlerinde Çalışan Temsilcisi Görevlendirilmesinin Hukuki Yönü

6331 sayılı Kanununun 20'nci maddesi gereği Belediye işyerlerinin çalışan temsilcisi görevlendirme yükümlülüğü bulunmaktadır. Çalışan temsilcileri; işyerinin değişik bölümlerindeki riskler ve çalışan sayılarını göz önünde bulundurarak dengeli dağılıma özen göstermek kaydıyla, çalışanlar arasında yapılacak seçim veya seçimle belirlenemediği durumda atama yoluyla belirlenmektedir. Çalışan temsilcilerinin görevlerini yerine getirebilmeleri için Belediye yetkilileri tarafından gerekli imkânlar sağlanmalıdır. Seçim veya atama yoluyla görevlendirilen çalışan temsilcilerinin işyerinde ilanı zorunludur. İspat yükümlülüğü açısından görevlendirme işleminin tutanak altına alınması kanaatimce gereklidir.

5.4. Görevlendirilecek Çalışan Temsilcisi Sayısının Tespiti

İşverenler; işyerlerinin değişik bölümlerindeki riskler ve çalışan sayılarını göz önünde bulundurarak dengeli dağılıma özen göstermek kaydıyla, çalışanlar arasında yapılacak seçim veya seçimle belirlenemediği durumda atama yoluyla, işyerinde istihdam edilen çalışan sayısına bağlı olarak görevlendirilecek çalışan temsilcisi sayısı tayin etmek zorundadırlar. Çalışan temsilcilerinin imkan dahilinde iş kazası ve meslek hastalığı oluşma ihtimali yüksek olan birimlerde görevli çalışanlar arasından seçilmesi kanaatimce önem arz eder. Belediye işyerlerinde çalışan sayısına bağlı olarak;

- 2- 50 arasında çalışanı bulunan işyerlerinde 1,
- 51- 100 arasında çalışanı bulunan işyerlerinde 2,
- 101- 500 arasında çalışanı bulunan işyerlerinde 3,
- 501- 1000 arasında çalışanı bulunan işyerlerinde 4,
- 1001 ile 2000 arasında çalışanı bulunan işyerlerinde 5,
- 2001 ve üzeri çalışanı bulunan işyerlerinde 6,

çalışan temsilcisi görevlendirilecektir. Birden fazla çalışan temsilcisinin bulunması durumunda baş temsilci, çalışan temsilcileri arasında yapılacak seçimle belirlenecektir.

5.5. İşyerinde Yetkili Sendikanın Varlığı Halinde Çalışan Temsilcinin Belirlenmesi

İşyerinde yetkili sendika bulunması halinde, işyeri sendika temsilcileri çalışan temsilcisi olarak görevlendirilir. Sendika temsilci sayısının zorunlu çalışan temsilci sayısından az olması durumunda diğer çalışan temsilcisi veya temsilcileri dengeli dağılıma özen göstermek kaydıyla Belediye yetkilisi tarafından görevlendirilir. Sendika temsilci

sayısının zorunlu çalışan temsilci sayısından çok olması durumunda ise yetkili sendikanın önerisi doğrultusunda belirlenen çalışan temsilcileri işveren tarafından görevlendirilir. İşyerindeki yetkili sendikanın yetkisini kaybetmesi veya bir başka sendikanın yetkili sendika olarak ilân edilmesi durumunda 30 günlük süre içerisinde Belediye yetkilisi çalışan temsilcisi veya temsilcilerinin seçilerek görev yapmasını sağlamakla yükümlüdür.

5.6. İşyerinde Birden Çok Yetkili Sendikanın Varlığı Halinde Çalışan Temsilcinin Belirlenmesi

İşyerinde farklı statü hukukuna tabi çalışanların üye olduğu birden fazla yetkili sendika bulunması halinde; bir çalışan temsilcisi görevlendirilecekse en çok üyeye sahip yetkili sendika temsilcisi çalışan temsilcisi olarak atanır. Birden fazla çalışan temsilcisi görevlendirilecekse aşağıda yer alan örnekteki gibi hesaplanarak çalışan temsilcisi görevlendirilir.

Örnek:1

- Toplam çalışan sayısı: 2000
- 4857 sayılı İş Kanunu ve diğer (iş sözleşmesi v.b.) çalışanların sayısı: 1100
- Diğer (statü hukukuna bağlı) çalışanların sayısı: 900
- Görevlendirilecek çalışan temsilcisi sayısı: 5
- Yetkili sendika sayısı: 2
- Formül: Çalışan temsilcisi sayısı = (4857 sayılı İş Kanunu ve diğer (iş sözleşmesi v.b.) çalışanların sayısı veya Diğer (statü hukukuna bağlı) çalışanların sayısı/Toplam çalışan sayısı)* Görevlendirilecek çalışan temsilcisi sayısı
- Hesaplama: A Sendikası (6356 sayılı Kanuna göre yetkili) çalışan temsilci sayısı için; (1100/2000) * 5 = 2,75 ≈ 3 Çalışan Temsilcisi. B Sendikası (4688 sayılı Kanuna

göre yetkili) çalışan temsilci sayısı için; $(900/2000) * 5 = 2,25 \approx 2$ Çalışan Temsilcisi

5.7. İşyerinde Sendika Bulunmaması Halinde Çalışan Temsilcinin Belirlenmesi

Çalışan temsilcisi, işyerinde yetkili sendika bulunmaması halinde çalışanlar arasından seçimle belirlenir. Çalışan temsilcisinin seçimle belirlenmesi durumunda çalışan temsilcisi aday başvurularının yapılması için 7 günden az olmamak üzere süre tanınarak işveren tarafından işyerinde ilân edilir. Aday sayısı işyerinde zorunlu çalışan temsilcisi sayısının 3 katından fazla olamaz. Fazla olması halinde çalışan temsilcisi adayları; öğrenim durumu, işyerindeki deneyim süresi ve yaş kriterleri esas alınarak sürenin bitiminden itibaren en fazla 3 gün içinde belediye yetkilisi tarafından ilân edilir. Çalışanın çalışan temsilcisi olabilmesi için; işyerinin tam süreli daimi çalışması, en az 3 yıllık iş deneyiminin bulunması, en az ortaokul düzeyinde öğrenim görmüş olması şarttır. Bu şartlar yetkili sendika temsilcisinin çalışan temsilcisi olarak görev yapması halinde aranmamakta, sadece yetkili sendika bulunmaması halinde çalışanlar arasında yapılacak seçime katılacak olan adaylar için geçerli olmaktadır. Belirli süreli veya geçici işlerin varlığı halinde çalışan temsil-

cileri için tam süreli çalışma ve en az 3 yıllık deneyim şartı aranır. İşyerinde 3 yıllık iş deneyimi bulunmayan çalışan veya aday bulunmaması halinde çalışanlar veya adaylar arasında yeterli eğitim düzeyine sahip kişi bulunmaması halinde ise en az ortaokul düzeyinde öğrenim görmüş olma şartı uygulanmaz. Çalışan temsilcisi seçiminin geçerli olması için işyerindeki çalışanların en az yarıdan bir fazlasının katılacağı bir oylamayla yapılır. Oylamanın gizli yapılması esastır. En fazla oy alan aday veya adaylar çalışan temsilcisi veya temsilcileri olarak ilân edilir. Vardiya usulü çalışılan işyerlerinde ise seçimler tüm vardiyalarda çalışanların da oy kullanmasına imkân verilecek şekilde düzenlenmelidir. Çalışan temsilcisi seçilen adaylar 5 yıl boyunca bu görevi yürütür. Oyların eşitliği durumunda çalışan temsilcisi; adayların öğrenim durumu, işyerindeki deneyim süresi ve benzeri kriterleri esas alınarak Belediye yetkilisince belirlenir.

5.8. Çalışan Temsilcisi Atanmamasının Hukuki Sonuçları

Çalışan temsilcisi; iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili çalışmalara katılma, çalışmaları izleme, tehlike kaynağının yok edilmesi veya tehlikeden kaynaklanan riskin azaltılması için tedbir alınmasını isteme, tekliflerde bulunma ve benzeri konularda çalışanları temsil etmeye yetkilidir.

İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun, 18'inci maddesi işverenleri; iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili konularda görüşlerinin alınması, teklif getirme hakkının tanınması ve bu konulardaki görüşmelerde yer alma ve katılımlarının sağlanması; yeni teknolojilerin uygulanması, seçilecek iş ekipmanı, çalışma ortamı ve şartlarının çalışanların sağlık ve güvenliğine etkisi konularında görüşlerinin alınması hususunda görevlendirmiştir. Ayrıca işverenler; işyerinden görevlendirilecek veya işyeri dışından hizmet alınacak işyeri hekimi, iş güvenliği uzmanı ve diğer personel ile ilk yardım, yangınla mücadele ve tahliye işleri için kişilerin görevlendirilmesi, risk değerlendirmesi yapılarak, alınması gereken koruyucu ve önleyici tedbirlerin ve kullanılması gereken koruyucu donanım ve ekipmanın belirlenmesi, sağlık ve güvenlik risklerinin önlenmesi ve koruyucu hizmetlerin yürütülmesi, çalışanların bilgilendirilmesi, çalışanlara verilecek eğitimin planlanması konularında çalışan temsilcilerinin görüşlerini almak zorundadır. Çalışan temsilcisine yönelik 6331 sayılı Kanunu'nun, 20/1.maddesi hükmüne uymayan Belediye işyerlerine aynı Kanunun 26/1-(ı) maddesi gereği 2017 yılında 1.350.-TL idari para cezası uygulanacaktır.

SONUÇ

Çalışan temsilcisi; iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili çalışmalara katılma, çalışmaları izleme, tehlike kaynağının yok edilmesi veya tehlikeden kaynaklanan riskin azaltılması için tedbir alınmasını isteme, tekliflerde bulunma ve benzeri konularda çalışanları temsil etmeye yetkilidir. Görevini yürütmesi nedeniyle, çalışan temsilcisinin hakları kısıtlanamaz. Çalışan temsilcisi görevi gereği işverenin veya işyerinin mesleki sırları ile gördüğü, öğrendiği hususları ve çalışanlara ait özel bilgileri gizli tutmakla yükümlüdür. İşverenlerde işyerinde iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin yetersiz olması veya denetim sırasında çalışan temsilcilerinin yetkili makama başvurmaları nedeniyle haklarında herhangi bir kısıtlama yapamaz.

KAYNAKÇA

ÖZDEMİR, C. S. (2013) 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu Soru- Cevaplı Uygulama Rehberi, Ankara, Maliye Postası Yayınları.